

Budapest, 2011. január 16.

Dr. Orbán Viktor
a Magyar Köztársaság miniszterelnöke
Budapest

Tisztelt Miniszterelnök Úr!

Ezúton is szeretném megköszönni a meghívást az Új Széchenyi Terv (ÚSZT) bemutatójára. Áttanulmányozva az ÚSZT-t és Pályázati kézikönyvét, örömmel állapítottuk meg, hogy érezhető előrelépés történt az Új Magyarország Fejlesztési Tervhez, sőt az ÚSZT vitairatához képest is. Számos olyan elem vált az ÚSZT részévé, amelyeket a Levegő Munkacsoport már régóta szorgalmazott. Ilyen többek között az egészségipar, az innováció és a szakképzés hangsúlyos támogatása, az energiahatékonyság növelése, a városrehabilitáció, a közösségi közlekedés fejlesztése (és ezen belül kiemelten a hazai járműgyártásé), a kerékpáros közlekedés előtérbe helyezése.

Ugyanakkor az ÚSZT-nek még nem sikerült megszabadulnia az Új Magyarország Fejlesztési Terv alapvető hibáitól. Ezek a hibák a következők: az energia-, illetve nyersanyag-igényes tevékenységek elsőbbsége a tudásigényes tevékenységek kárára, a környezetvédelmi (és különösen az éghajlatvédelmi) szempontok háttérbe szorítása, a piactorzító támogatások alkalmazása, valamint – az előzőekkel is összefüggésben – a termelők, a haszonélvezők helyett a társadalom egészét terhelő külső költségek figyelmen kívül hagyása. Mindezen okok miatt a mellékelt anyagban javaslatot teszünk az ÚSZT olyan továbbfejlesztésére, amely megfelel az ország érdekeinek és az Európai Unió állam- és kormányfői által egyhangúan elfogadott Európa 2020 Stratégia öt kitörési pontjának (a foglalkoztatás növelése, kutatás-fejlesztés, éghajlatvédelem-energiapolitika, az oktatás javítása és a szegénység csökkentése).

Ha például az ÚSZT, mint tervezi, százmilliárdokat fordít gyorsforgalmi utak építésére és egyéb közútfejlesztésekre, azzal egyáltalán nem fogunk kiemelkedni az európai, sőt még a szomszédos országok közül sem. Ha viszont ugyanezt az összeget az oktatásba, a kutatásba és innovációba fektetjük be, akkor Magyarország világraszóló eredményeket érhet el.

Bízom benne, hogy levelemmel segíthetem az ország érdekében végzett felelősségteljes munkáját.

Öszinte tisztelettel:

Lukács András
elnök

Melléklet:

- Javaslat az Új Széchenyi Terv továbbfejlesztésére

Másolatban kapják:

- Fellegi Tamás nemzeti fejlesztési miniszter
- Matolcsy György nemzetgazdasági miniszter

Javaslat az Új Széchenyi Terv továbbfejlesztésére

Összefoglalás

Az Új Széchenyi Terv¹ (ÚSZT) tagadhatatlanul előrelépést jelent a korábbi fejlesztéspolitikához, illetve az uniós támogatások eddigi felhasználásához képest. A Levegő Munkacsoport örömmel tapasztalja, hogy elfogadásra került számos, évek óta hangoztatott javaslata. Ilyenek többek között az egészséghez kapcsolódó területek, az innováció és a szakképzés kiemelt támogatása, az energiahatékonyság növelése, a városrehabilitáció, a közösségi közlekedés fejlesztése (és ezen belül kiemelten a hazai járműgyártásé) és a kerékpáros közlekedés előtérbe helyezése.

Ugyanakkor az ÚSZT-nek még nem sikerült szakítania az Új Magyarország Fejlesztési Terv hibáival. Ezek a hibák a következők: az energia-, illetve nyersanyag-igényes tevékenységek elsőbbsége a tudásigényes tevékenységek kárára, a környezetvédelmi (és különösen az éghajlatvédelmi) szempontok másodlagossága, piactorzító elemek a támogatások, illetve a támogatott tevékenységek között.

Az ÚSZT hivatkozik az Európai Unió állam- és kormányfői által egyhangúlag elfogadott Európa 2020 Stratégiára, amely szerint öt kitörési pontra kell összpontosítani az elkövetkező években: a foglalkoztatás növelésére, a kutatás-fejlesztésre, az éghajlatvédelemre-energiapolitikára, az oktatás javítására és a szegénység csökkentésére. Az ÚSZT ezek közül lényegében nem foglalkozik az oktatással, az éghajlatvédelem és energiapolitika terén összességében a kedvezőtlen folyamatokat gyorsítja fel, a kutatás-fejlesztés terén pedig ellentmondásos. Mivel az EU által előírányzott kitörési pontok célzottan egymásra épülnek és egymást erősítik, ilyen módon a foglalkoztatottság növelése és a szegénység csökkentése is kérdésessé válik.

Mindezen okok miatt javaslatot teszünk az ÚSZT továbbfejlesztésére. A változtatásnak abba az irányba kell hatnia, hogy az alábbi területek meggyőző módon erősödjenek meg²:

- (1) az **oktatás**, beleértve annak minden szintjét a bölcsődétől és óvodától kezdve a szakképzésen keresztül a felsőoktatásig és a felnőttképzésig, a viselkedés-, a szakmai és munkakultúra javításáig;
- (2) az **egészségügy**, súlyt helyezve az utóbbi években megfakult hazai adottságokra (pl. a korábban kiváló felső- és középszintű személyi feltételekre), a megelőzésre;
- (3) az **energiahatékonyság**, elsősorban az épületek terén, a közlekedésben (beleértve a hazai tömegközlekedési, illetve vasúti járműipar fejlesztését a hazai jelentős műszaki hagyományok folytatásaként), valamint a vidékfejlesztésben;
- (4) a **kutatás-fejlesztés-innováció (K+F+I)**, különösen az előző pontokhoz kapcsolódóan. A befektetéseknek mindezen területeken – a közhiedelemmel ellentétben az oktatásban is – a hosszabb távú előnyök mellett azonnali kedvező gazdasági hatásai vannak.³

¹ <http://ujszechenyiterv.gov.hu/download/31789/UJ%20SZECHENYI%20TERV%20HU.pdf>

² A részletes indoklást ld. az Új Széchenyi Terv Vítairatáról szóló véleményünkben: <http://levego.hu/sites/default/files/ujszechenyiterv-velemenyl009.pdf>

³ Ld. A közoktatási ráfordítások rövid távú hasznai, <http://www.www2.mno.hu/portal/752981>;
A közoktatásra fordított kiadások nemzetgazdasági hatásai és a közoktatás többletforrás-szükséglete, http://www.mgszt.hu/index.php?option=com_docman&task=doc_download&gid=69&Itemid=17

Általános észrevételek

Helyesnek és támogatandónak tartjuk az ÚSZT fő célkitűzését: „Az Új Széchenyi Terv középpontjában a foglalkoztatás dinamikus bővítése áll. Az a törekvés vezérli a gazdaság- és társadalomfejlesztő programot, hogy **tíz esztendő alatt egymillió új és adózó munkahely jöjjön létre Magyarországon.**” Ez azonban önmagában messze nem elég. Az is szükséges, hogy **az új munkahelyek egyúttal jó munkahelyek is legyenek mind az ott dolgozók, mind a társadalom részére.** Olyan munkahelyekre van ugyanis szükség, ahol az emberek értelmét látják a tisztességes munkavégzésnek, valamint erős a visszacsatolás a teljesítmények és az erkölcsi-anyagi elismerés között. Továbbá a munkahelyeknek fenntarthatóaknak kell lenniük gazdasági, környezeti és szociális szempontból egyaránt.

Minden tervnek helyes számokon kell alapulnia, ami az ÚSZT-re sajnos nem mindenütt jellemző. Így például hibásan írja, hogy 2,5 millió adózó polgár van, számuk valójában 3,8 millió fő.⁴ Ezzel együtt teljesen igaz, hogy ez a szám túlságosan alacsony.

Teljes mértékben egyetértünk azzal a megállapítással is, hogy a hazai adórendszer torz és káros. Ezt azonban egyebek mellett az adórendszer olyan átalakításával lehet megváltoztatni, amely az élők munkája (túl)terhelése helyett a környezetileg (és nemegyszer nemzetgazdasági szempontból is) káros tevékenységeket terheli, valamint visszaszorítja az adócsalásokat és a korrupciót. Örömmel látjuk, hogy ez egybeesik az ÚSZT célkitűzéseivel is: „A munkaalapú gazdaság megteremtésének alapja a munkavégzés becsületének megteremtése, minden társadalmi csoport számára a munkát terhelő adók csökkentésével, a teljesítmény nélkül szerezhető jövedelmek visszaszorításával.” A Levegő Munkacsoport már számos konkrét javaslatot⁵ tett a korrupció, illetve az adócsalások elleni küzdelemre, és türelmetlenül várjuk ezek megvalósítását. Ezek közül kiemelten fontos lenne a személygépkocsi-használattal kapcsolatos elszámolások rendbetétele, mivel az ezzel kapcsolatos visszaélések évente több mint 1000 milliárd forint adócsalást, adóelkerülést eredményeznek⁶.

Egyetértünk azzal a megállapítással is, hogy „dinamikus, fenntartható gazdasági növekedés kell, aminek hozadékból mindenki részesedik – igaz nem egyformán, mint ahogyan a növekedésért viselt kockázat is eltérő a vállalkozó, a munkás vagy az állami alkalmazott esetében”. Véleményünk szerint a legnagyobb kockázat az államigazgatásban található. Ha ugyanis egy vállalat vezetése, illetve vezetőinek munkatársai hibás terveket készítenek, rosszul döntenek, akkor a vállalat csődbe megy, és a helyét a piacon betölti a jobban működő versenytársa. Ha azonban az államigazgatásban rosszul készítenek elő egy törvényt, akkor az az egész ország helyzetét ronthatja. Óriási a felelősség az oktatásban és az egészségügyben is. Országunk ugyanis csak jól képzett, magas munka- és viselkedéskultúrájú, széles látókörű és egészséges emberekkel lehet versenyképes. Ennek megfelelően az államigazgatás döntéshozói, döntés-előkészítői, valamint az emberek tudásáért, képzettségéért és egészségéért felelős dolgozók megbecsülését tartósan, kiszámíthatóan biztosítani kell. (Azonban csak azoknak van helyük ezeken a területeken, akik minőségi munkát végeznek. Vagyis a személyes felelősséget vállalni, a teljesítményt mérni kell.)

Az ÚSZT kijelenti: „... a nemzeti ügyek kormánya az Új Széchenyi Terv keretében radikális lépéseket tesz az üzleti környezet és a versenyképesség javítása érdekében.” Ezt követően pedig pontokba szedi, hogy melyek ezek a lépések. Véleményünk szerint azonban a felsorolásból hiányzik a legfontosabb, mégpedig a következő: „**A munkaerő képzettségének, munka- és viselkedéskultúrájának, egészségének jelentős javítása.**” Az állam ugyanis

⁴ 2008-ban ennyien fizettek személy jövedelemadót, ld.

http://www.apoh.hu/data/cms137949/szja_igazgatosagi_2003_2008.xls

⁵ Részletesebben ld. az ÚSZT Vitairatához írt véleményünkben:

<http://levegohu/sites/default/files/ujszechenyiterv-velemeney1009.pdf>

⁶ Ld. http://www.mgszt.hu/index.php?option=com_docman&task=doc_download&gid=64&Itemid=17

azzal segítheti legjobban a vállalkozásokat, ha jól képzett, magas munka- és viselkedéskultúrával rendelkező, egészséges embereket biztosít a részére. Ezen a téren azonban az egyik legrosszabb helyet foglaljuk el az Európai Unióban. Ezt mutatják a PISA-vizsgálatok, a lakosság egészségi állapotára vonatkozó adatok, valamint az emberek együttműködési készségét, egymás iránti bizalmát, jogkövetési hajlandóságát vizsgáló felmérések is. Az Új Széchenyi Terv Vitairata szintén megállapította, hogy „*mára a külföldi nagyvállalatok, de a hazai kis- és középvállalkozások fejlődésének is egyik legfőbb gátjává a jól képzett szakemberek hiánya vált.*” Bár az ÚSZT az egyes programoknál helyenként megemlíti a képzés, illetve a közoktatás javításának szükségességét, azonban az ÚSZT Pályázati kézikönyvében⁷ leírtak alapján megállapítható, hogy erre a szükségesnél és lehetségesnél jóval kisebb forrást irányoz elő, és azt is szinte kizárólag a továbbképzésre. Mindez gyakorlatilag semmit nem javít a közoktatás helyzetén és a felsőoktatásén is csak igen kis mértékben. A közoktatás színvonalának radikális emelése nélkül viszont a többi téren sem érhető el érdemi javulás.

Az ÚSZT megállapítja: „*Az állam a gazdaságon belüli forrás-allokáció szervezésében a legtöbb esetben ügyetlenebb, mint a piac.*” Az ÚSZT másutt is bírálja az állam ilyen paternalista beavatkozását a gazdaságba. Így többek között azt is kijelenti, hogy „*az államnak egyáltalán nem a feladata – amint az elmúlt években történt –, hogy az uniós források szétszórásával, a pályázatokon keresztül kijelölje a piaci verseny nyertesét.*” A Levegő Munkacsoport ezzel az állásponttal teljes mértékben egyetért, amint azt már számos alkalommal ki is fejtettük.⁸ Ugyanakkor az ÚSZT Pályázati kézikönyvében – ezzel a felismeréssel szöges ellentétben – azt látjuk, hogy az állam továbbra sem szakít a versenytorzító támogatási gyakorlattal.

Észrevételek az Új Széchenyi Terv programjaihoz

I. Gyógyító Magyarország – Egészségipari Program

Régóta hangoztatja a Levegő Munkacsoport, hogy az egészségügyben előre kellene menekülnünk. Jó hírű oktatást, lelkiismeretes, jó szakembereket, elismert gyógy- és műszergyártást örököltünk az előző rendszerből. Nem használtuk ki megfelelően a gyógyvizekkel, gyógynövénytermesztéssel, a természetes gyógymódokkal kapcsolatban öröklött szakmai kultúrát, illetve az alacsonyabb bérszínvonalban rejlő lehetőségeket sem.

Az elmúlt években viszont az egészségügyben a legnagyobb gondot az okozta és okozza a mai napig, hogy éppen a gyógyítás legfontosabb elemét, a szakképzett személyzetet nem fizették és fizetik meg. Pedig az egészségügy humánerő-problémáinak megoldása a továbbiakban már nem tűr halasztást. A szakma átlagéletkora magas. Mintegy 3000 szakorvos és számos szakdolgozó már egzisztenciális menekültként távozott az országból. Az utánpótlás helyzete tragikus, mert a frissen végzett orvosok, azaz szakorvos-jelöltek közötti felmérés szerint több mint 70 százalékuk – már aki bevallotta – a szakvizsga megszerzését követően külföldre kíván menni, mivel semmilyen motivációjuk nincs az itthon maradáshoz. Szinte egyetlen motiváló tényezője maradt a felsőfokú egészségügyi tanulmányok választásának: az

⁷ http://ujszechenyiterv.gov.hu/download/31905/munkafuzet_teljes.pdf

⁸ Ld. például **Recept a magyar gazdaság tönkretételére**. Index, 2010. május 4., http://index.hu/velemenylolvir/2010/05/04/recept_a_magyar_gazdasag_tonkretetelere/

Unióban azonnal konvertálható diploma! Nem jobb a helyzet az ápoló(nő)k tekintetében sem. **Amennyiben nem történik azonnali változás, a pálya elnéptelenedése fékezhetetlenné válik**, és az állam egyik legfontosabb közszolgáltatásának, az egészségügynek még a maradványai is szétesnek. Miközben történtek fejlesztések az egészségügyben – nagyrészt uniós forrásokból, illetve magántőkéből (szinte semmilyen kockázatot nem vállalva) –, az eredményeinek hasznosítását (például a korszerű műszerek alkalmazását) nemcsak a szűkös tb-kassza, de a megfelelő személyzet és a karbantartáshoz-üzemeltetéshez szükséges pénzek hiánya is gátolja. A fejlesztéseknél tehát a feltételek támogatásának helyes arányára sokkal jobban oda kell figyelni.

Közismert, hogy a testi és lelki egészség csak egyötöd részben függ a betegségek gyógyításának színvonalától, ugyanannyira fontos a környezet minősége (levegőtisztaság, zajmentesség stb.) és kétszeresen fontos az életmód, a lelki és testi bajok megelőzése a megfelelő viselkedési kultúrával, étkezési kultúrával, fizikai tevékenységgel és egyéb módokon.

Egészségügyünket ezek figyelembevételével kellene fejleszteni. Megjegyezzük, hogy szándékosan kerültük az „egészségipar” elnevezést, mert külföldi tapasztalatok sokasága mutatja, hogy ha az egészségügyet ugyanúgy tekintik, mint bármilyen termelőágazatot, akkor az a színvonal drasztikus romlásához, elszemélytelenedéshez, a társadalmi feszültségek növekedéséhez, és ezen keresztül a költségek és a hatékonyság közötti szakadék kialakulásához vezet.

A megelőzésre, a szakemberek képzésére, a hazai nagyközönség szemléletformálására, a megfelelő körülmények biztosítására (sport, rekreáció, egészséges környezet, egészséges ételmiszer) kell a hangsúlyt helyezni. Az ide látogatóknak pedig a személyre szabott törődést, több élők munkát, emberi gesztusokat, odafigyelést igénylő, professzionális szolgáltatásokat kell nyújtani, amelyekhez odahaza reális áron már nem jutna hozzá. Ezáltal sokkal több munkahelyet létesíthetünk, itthon tarthatjuk a szakembereket, és szélesebb vállalkozói kört is be tudunk vonni az egészségiparba.

A fejezetet célszerű kiegészíteni azzal is, hogy az egészségügyet általánosan fejleszteni kell, és a mindenkire kiterjedő egészségügyi ellátásban is minőségi javulást kell elérni. Nem fogadható el ugyanis, hogy egy szűk réteg a legkorszerűbb ellátásban részesüljön, míg a lakosság döntő többsége egy olyan egészségügyi rendszerbe kényszerüljön, ahonnan menekülnek az orvosok és az ápolók. Nem is valószínű, hogy egy sikeres és versenyképes egészségipar kialakítható úgy, hogy az ország egészségügye egyrészt riasztó képet mutat a világnak, másrészt forráshiány miatt nem tudja felhasználni az egészségipar termékeit, és így nem is tud annak hivatkozási alapot biztosítani. Az egészségügy általános fejlesztése húzóhatással lehet azokra a gazdasági területekre (orvosi műszeripar, gyógyszeripar stb.), amelyeknek a fejlesztését az ÚSZT is előírányozza.

Az egészségügy terén csakúgy, mint a többi területen, az államnak a vevőket, a felhasználókat kell támogatnia, nem pedig az egyes gyártó-, illetve kereskedő vállalatokat. Ne állami hivatalnokok próbálják kitalálni, hogy melyik szervezet milyen terméke vagy szolgáltatása a legjobb; ezt döntse el a piac!

Üdvözlendő az ÚSZT terve a vízi turizmus fejlesztésére. Hazánknak erre kiváló adottságai vannak. Helyesen állapítja meg az ÚSZT: „*A víz, a napfény, a tiszta levegő, a csend, az üde zöld környezet, az evezés adta harmonikus mozgás, a szabadban való táborozás együttes hatása tíz- és tízezreket hódított meg hazánkban és vonzza vissza évről évre a bel- és külföldi vendégeket a hazai vizekre.*” Sajnálatos módon mindennek ellentmond az ÚSZT szándéka a motoros vízi turizmus támogatására. A motoros vízi járművek éppen az említett kedvező feltételeket – így például a tiszta levegőt, a csendet, a biztonságos környezetet – teszik tönkre. A motoros vízi járművek elszaporodása, az általuk okozott károk miatt egyre szélesebb

tiltakozás kezd kibontakozni. Ezen járművek használatának támogatása ellentétes az ÚSZT-ben kinyilvánított klíma- és energiapolitikai elvekkel is.

Az ÚSZT kijelenti: „A »nem vizes« gyógyhelyek jelentősége a jó környezeti minőségnek (fizikai, kémiai tényezők együttes hatása) köszönhetően felértékelődik a környezet- és egészségtudatos turisták és a légzőszervi, allergiás betegek számára.” Ezek a turisták, illetve betegek azonban általában arról is hírt kapnak, hogy Magyarországon a levegő az egyik legszennyezettebb Európában: az Európai Környezetvédelmi Ügynökség tanulmánya szerint hazánkban évente mintegy 16 ezer ember hal meg idő előtt csak a részecskeszennyezés következtében.⁹ A hírnevünket tovább rontja, hogy az Európai Bizottság jogsértési eljárást indított Magyarország ellen a határértéket meghaladó légszennyezettség miatt. Tehát a környezettudatos turisták, illetve légzőszervi betegek megnyerésének alapfeltétele a légszennyezés érdemi csökkentése is.

Az ÚSZT Vitairata szerint támogatni szükséges új szállodák építését. Az ÚSZT-ben már kedvező módosítás látható, mivel az ÚSZT – elismerve, hogy ezen a téren már túlkínálat jött létre – már a meglévő szálláshelyek színvonalának fejlesztésére összpontosít. Ugyanakkor továbbra is úgy véljük, hogy általában a lepusztult településrészek, az elhanyagolt, szemetes közterületek, a rossz levegő, a zaj, a kátyús utak, az alacsony színvonalú tömegközlekedés sokkal inkább elriasztják a turistákat, mint a megfelelő szálláshelyek hiánya. Tehát a rendelkezésre álló forrásokat a szállodák támogatása helyett inkább azokra a feladatokra kellene összpontosítani, amelyek az állam (önkormányzat) tényleges felelősségi körébe tartoznak. Ezért is üdvözlendő, hogy az ÚSZT részben ezeket a problémákat is orvosolni kívánja, így előirányozza világörökségi területek, kulturális értékek, mint például a Budai Várnegyed és ezen belül különösen a Várkert-bazár felújítását.

Meglepődtünk, hogy az ÚSZT továbbra is támogatni kíván egy alacsony hozzáadott értékű, kevés munkahelyet igénylő tevékenységet, az ásványvíz-termelést. Ennek támogatása egyébként is megkérdőjelezhető, mivel rengeteg környezetszennyező szállítással jár, továbbá a csapvíz fogyasztása Magyarországon ugyanolyan egészséges (sok esetben még inkább), mint az ásványvízé.¹⁰ Az ásványvíz-palackok is óriási környezetszennyezést okoznak. Tehát az erre fordított összegeket a vállalkozások, illetve az állampolgárok sokkal hasznosabb célokra költhetnék el, és a környezetet is kímélnék.

A nanotechnológia alkalmazása csak rendkívül alapos egészség- és környezetvédelmi vizsgálatok után javasolható, amennyiben teljes egészében bebizonyosodik, hogy nincs ártalmas hatása. Az eddigi tapasztalatok sok esetben ugyanis igen kedvezőtlenek.¹¹

II. Zöldgazdaság-fejlesztési Program

Helyes a program helyzetértékelése, amely szerint vége az olcsó fosszilis energiahordozókra épülő gazdaságnak, és az éghajlatvédelem szükségessége miatt sem lehet a jövőben ezekre az energiahordozókra alapozni. Örömmel látjuk azt is, hogy az ÚSZT Vitairatához képest a program lényegesen kibővült az észrevételek hatására, nevezetesen a környezetipari, a hulladékkipari, a zöld közlekedési és más alprogramokkal.

A program kifogásolható része a bioüzemanyagok támogatása. Ez az alprogram nemzetgazdasági és környezetvédelmi szempontból egyaránt megkérdőjelezhető.¹²

⁹ Ld. <http://levego.hu/sites/default/files/kiadvanyok/koromkiadvany201011.pdf>

¹⁰ Ld. például: <http://index.hu/tudomany/2010/08/31/asvanyviz/>

¹¹ Ld. http://levego.hu/hirek/2010/11/nano_veszely

¹² Részletesebb indoklás: http://levego.hu/sites/default/files/adotv_mod_1010v.pdf, 13. oldal

III. Otthonteremtési Program

A Program nagyon részletes, gondosan számba veszi az elmúlt húsz évben felhalmozott problémákat, és megpróbál rájuk megoldást találni. A hozzánk eljutott információk és a költségvetés jelenlegi állapota szerint ennyi feladatra nem lesznek megfelelő források. Nem történt meg például az ÚMFT operatív programjai forrásainak erőteljes átcsoportosítása az akcióprogramokban.

Éppen ezért a szűkös forrásokból a közintézmények felújítását, a közösségi tulajdonban maradó létesítményeket és mintaépületeket (K+F) szabadna csak közvetlenül támogatni. Az állam felelőssége, hogy az érintetteket megfelelő információhoz segítse (például az auditálások, szakvélemények, mérnöki feladatok költségeinek részleges átvállalásával, mentorhálózat létrehozásával, az önkormányzat dolgozóinak képzésével), illetve biztosítsa a fogyasztók hatékony védelmét. Pár év alatt magas színvonalú, elérhető árú, a legális szférában tevékenykedő építőipart kellene létrehozni, és ehhez a szükséges szabályozást, ellenőrzést biztosítani. Pártatlan információk, a bizalom, a kiszámíthatóság és a megfelelő garanciák megléte lenne a legnagyobb segítség a lakosságnak. Nem mennyiségi lakáshiány van ma elsősorban Magyarországon, ezért a vissza nem térítendő pénzbeli támogatásoknál sokkal hatékonyabbak lennének a fenti „soft” tevékenységek, hálózatok.

Üdvözöljük a vállalati lakásépítés (szolgálati lakások) ösztönzését.

A telephelyek felszámolásánál feltétlenül figyelembe kell venni, hogy a városi körülményekre kifejlesztett technológiák, energiaforrások, közművek sem árban, sem hatékonyságban nem megfelelőek ezeken a területeken. Itt különösen nagy szükség lenne az innovatív megoldásokra, amelyekhez autonóm mintatelepek kifejlesztését javasoljuk.

IV. Vállalkozásfejlesztési Program

Aggályosnak tartjuk azt az elképzelést, hogy az állam a helyben keletkező adók nagyobb hányadát hagyja az önkormányzatoknál, mivel az egyes települések adópotenciálja rendkívül különböző. Az elmúlt húsz évben a vidéki települések gyakorlatilag kettészakadtak. Az ország felén örvendetes volt a fejlődés, míg a másik részében, a munkanélküliségtől sújtott területeken hatalmasra nőtt a lemaradás. Az önkormányzatoknak mindenekelőtt az Alkotmányban és egyéb törvényekben előírt kötelezettségeiket kell teljesíteniük. A legfontosabb ezek közül mindenki alkotmányos joga, hogy a lehető legmagasabb szintű oktatásban, egészségügyi ellátásban stb. részesüljön. Ezek a jogok minden állampolgárt egyformán megilletnek függetlenül attól, hogy milyen településen él. Tehát ezen szolgáltatások minőségét nem szabad függővé tenni attól, hogy az adott településen mennyi és milyen vállalkozás működik. Ebből az következik, hogy az önkormányzatok törvényileg előírt kötelezettségeinek teljesítéséhez az államnak kell biztosítania a forrásokat, és nem szabad a bevételeiket a helyi önkormányzatok gazdasági teljesítményétől függővé tenni. Ez egyúttal azt is jelenti, hogy az adóbevételeket olyan mértékben kell központosítani, hogy az említett feladatokhoz megfelelő források álljanak mindenütt rendelkezésre.

Egyetértünk azzal, hogy „*fontos eszköz a versenyfelügyelet és a fogyasztóvédelem alkalmazása*”. Ennek alapfeltétele az érintett hatóságok és civil szervezetek (a fogyasztóvédelem mellett ide tartoznak többek között a népegészségügyi, környezetvédelmi, építésfelügyeleti és növényvédelmi szervek, szervezetek is). Sajnos ezeket a szerveket az elmúlt években annyira legyengítették, hogy funkcióikat nem tudják ellátni.¹³ Az idén a leépítés – az 5-10 százalékos létszámcsökkentéssel – tovább folytatódik.

¹³ Ld. az ÚSZT Vitairatához írt véleményünket, továbbá: **Izszakpatastrófa: az olcsó hatóság ára**, <http://www.mno.hu/portal/744709>

A kis- és középvállalkozásokat kiemelten kell támogatni hitellehetőségekkel és egyéb módokon, azonban az egyedi támogatások (és ezen belül különösen a vissza nem térítendő támogatások) megzavarják a piac működését, és így az ÚSZT szándékaival ellentétes hatást érhetnek el.

V. Tudomány – Innováció Program

Teljes mértékben egyetértünk az ÚSZT azon álláspontjával, hogy a tudomány, a K+F, az innováció a gazdasági növekedés egyik legjelentősebb tényezője. A Magyar Innovációs Szövetség honlapján található adatok szerint a fejlett országokban az innováció adja a növekedés 70 százalékát, Magyarországon mintegy 50 százalékát. Ugyanakkor érthetetlen, hogy az ÚSZT úgy ír ki újabb pályázatokat, hogy az országgyűlési választások után a kormány zárta az Innovációs Alap 28 milliárd forintját, és leállította a megkötött szerződések szerinti kifizetéseket. Az érintetteket nem tájékoztatta sem ennek az okáról, sem arról, mikor várható a kifizetések folytatása.¹⁴ Ez a helyzet azóta is fennáll, és ennek következtében kezdenek tönkremenni azok a tudományos műhelyek, és szétszéledni azok a szakemberek, amelyek, illetve akik a kitűzött növekedési célt megvalósíthatnák. Ez pedig azt eredményezi, hogy – a kormány kinyilvánított szándékával ellentétben – néhány év múlva Magyarország versenyképességi mutatója a jelenleginél is lényegesen rosszabb helyezést ér el a világ országai között. Továbbá az államnak ez a magatartása súlyosan rombolja a bizalmat, aminek (amint azt az ÚSZT is több helyen megállapítja) éppen az erősítése lenne az állam egyik legfontosabb feladata.

Egyetértünk a járműipar támogatásának szükségességével, de nem a személygépkocsi-gyártásával. Az autógyártásra semmilyen támogatást nem szabad adni. Magyarországon jelenleg nincs érdemi autógyártás, csak összeszerelő üzemek vannak (még „a mi autónk” is csaknem 90 százalékban import részegységekből áll). Nem fordítottak gondot széles hazai beszállítói kör kialakítására. Ezen a téren jelentős hazai hozzáadott értéket aligha lehet elérni. Ennél azonban sokkal nagyobb gond, hogy – amint a mostani válság is bebizonyította – az autógyártás rendkívül kockázatos, hiszen egy esetleges gazdasági visszaesés során ez a tevékenység egyike azoknak, amely a legnagyobb visszaesést szenved el. A gépkocsikhoz út-és üzemanyag szükséges, még hozzá óriási mennyiségben, amelyekre egyáltalán nem a hazai magas hozzáadott érték és élőmunka-igényesség, hanem éppen ellenkezőleg, az alacsony hozzáadott értékű import és a tőkeigényesség jellemző, ami már most is hatalmas összegeket szivattyúz ki az országból.

A környezeti és energiaválság is arra int bennünket, hogy az autógyártás és a gépkocsi-használat visszaszorítása kívánatos, és hogy az így felszabaduló összegeket más területeken használjuk fel.

Ugyanakkor örömmel fogadjuk, hogy az ÚSZT kiemelten kívánja támogatni a közösségi közlekedési, illetve a vasúti járművek gyártását. Ez csírájában már megindult az utóbbi években, és a gyártási kultúra hagyományai is megvannak még.

¹⁴ Ld. **Elvonások az innovációtól – zárjuk be az országot?**

http://levego.hu/hirek/2010/06/elvonasok_az_innovaciotol_zarjuk_be_az_oroszgot, **Tudomány a mélyhűtőben**, http://nol.hu/velemen/20100906-tudomany_a_melyhutoben, **Falhoz vert tudomány**, http://nol.hu/velemen/20110108-a_falhoz_vert_tudomany

VI. Foglalkoztatási Program

Egyetértünk a foglalkoztatási helyzet gyökeres javításának sürgető szükségességével. Ugyanakkor rendkívül aggályos az ÚSZT azon elképzelése, hogy közvetlen állami támogatással kell segíteni a „*munkahelyteremtő beruházásokat.*” Amint fentebb már kifejtettük, az ilyen támogatások piaci zavart okoznak, és sokszor a kívánttal ellentétes hatást érnek el. Az ilyen támogatások nyújtása esetén ugyanis nem vizsgálják (és valószínűleg lehetetlen is megvizsgálni), hogy az adott helyen létrehozott új munkahely másutt mennyi munkahelyet szüntet meg. Ennek egyik oka, hogy a támogatással tisztességtelen (állami segítséget élvező) konkurenciát teremtenek a már működő vállalkozásoknak. (Ennek jellegzetes példája: miközben bevásárlóközpontok létesítésénél „munkahelyteremtő támogatást” adtak, nem vették figyelembe, hogy jóval több munkahely szűnik majd meg a kis üzletekben, mint amennyi az új bevásárlóközpontban keletkezik.) A másik ok, hogy a támogatási összeget valahonnan el kell venni, ami szintén munkahelyek megszűnéséhez vezethet. Az eddigi EU-források munkahelyekre gyakorolt hatása is bizonyítja, hogy közvetlen támogatások helyett inkább kkv-barát szabályozási környezetet, korrekt piaci körülményeket kell a kormánynak biztosítani a foglalkoztatás javítása érdekében.

VII. Közlekedésfejlesztési Program

Az ÚSZT helyesen állapítja meg, hogy „*a prognosztizált áruszállítási és motorizációs tendenciák hosszú távon fenntarthatatlanok. A kedvezőtlen folyamatot csak a racionális és fenntartható gazdasági gondolkodásmód elterjedése, valamint a ténylegesen felmerülő direkt és indirekt költségek beszedése befolyásolhatja megfelelő irányban.*” Sajnos az ÚSZT-t még nem hatja át ez a gondolkodásmód. Amint a Pályázati kézikönyvből megállapítható, a támogatások legnagyobb szeletét, több mint 330 milliárd forintot közútfejlesztésre kívánnak fordítani. Erre a feladatra nem szabadna egyetlen forintot se költeni uniós forrásból, hanem (amennyiben egyáltalán célszerűek az ilyen fejlesztések a jelenlegi gazdasági és környezeti viszonyok között) azt teljes egészében a használóknak kellene megfizetniük – az ÚSZT előbb idézett megállapításának megfelelően.

Üdvözlendő, hogy az ÚSZT is előíranyozza a használat- és szennyezés-arányos közúti díjfizetés bevezetését. Ugyanakkor sokat levon ennek a szándéknak a hitelességéből, hogy a kormányváltás óta ugyanúgy nem történt semmi az útdíj bevezetése érdekében, mint az azt megelőző két évben. Ez annál is inkább nehezen magyarázható, mivel már 2007-ben minden előkészület befejeződött a megvalósításhoz szükséges tender kiírásához, sőt azt ki is írták (majd rövid idő elteltével visszavonták).

Továbbra is aggályosnak tartjuk a belvízi hajózás támogatását. A belvízi szállításnak az ÚSZT-ben tervezett aránya csak olyan állami beruházásokkal – áldozatokkal – érhető el, amelyek sosem térülnek meg. A Duna és a Tisza olyan fontos – és az éghajlatváltozás miatt egyre fontosabb – ivóvíz- és öntözővíz-tartalék, hogy minimálisra kell csökkenteni minden olyan beruházást, amely ezeket veszélyezteti. A vasúti áruszállításban viszont óriási tartalékok vannak, de ezek kiaknázásához mindenképp megfelelő árviszonyokat kell teremteni és egyéb – többek között az ÚSZT-ben is felsorolt – intézkedéseket kell meghozni. A rendelkezésünkre álló tanulmányok szerint a vasúti áruszállításba történő befektetés nemzetgazdasági és környezetvédelmi szempontból egyaránt előnyösebb, mintha a vízi fuvarozásra költenénk. Óriási pazarlás lenne, ha közpénzekből egy kevésbé hatékony alágazatot támogatnánk, egy nála hatékonyabbnak teremtve ezzel értelmetlenül konkurenciát.

Az ÚSZT Vitairatának közlekedésfejlesztési részéhez írt részletes véleményünk érvényes az ÚSZT-re is, ezért itt ezt nem ismételjük meg.

Összegzés és javaslatok

Az ÚSZT ellentmondásosságát jól jellemzi a Pályázati kézikönyvnek „Az Új Széchenyi Terv nemzeti programjai” című fejezete. Első helyen – a kinyilvánított elvekkel ellentétben – nem a tudásgazdaság szerepel, hanem a nagy energia-, illetve nyersanyag-felhasználással járó, az éghajlatvédelmi követelményekkel ellentétes közútfejlesztés. Csak ezt követi a közösségi közlekedés, illetve a vasút, majd a kerékpáros infrastruktúra fejlesztése. Ezután az idegenforgalmi szálláshelyek bővítését említi a fejezet, miközben az ÚSZT-ben azt olvashattuk, hogy ezekből már túlkínálat van, és a kapacitást sokkal inkább a piacra kellene bízni. A Balatont érintő fejlesztéseknél pedig szintén a közúthálózat fejlesztése az egyik legfontosabb feladat – az ÚSZT szerint. (Miközben a Balatont érintő vasúti közlekedés színvonala miatt folyamatosan szégyenkezhetünk a turisták előtt.) Csak mindezek után következik az ökoturizmus (ami egyébként magában az ÚSZT-ben is ellentmondásos, mivel nagyrészt a nemzeti parkokban folyó turizmust érti ezalatt) és a Vásárhelyi Terv folytatása.

Az ezek után olvasható egészségügyi, kulturális, örökségvédelmi, városrehabilitációs tervek mindenképp támogatandók. Ugyanakkor komoly aggályokat vet fel a tervezett Zsámbék-medencei Talentis Program. Nehezen megmagyarázható, hogy amikor a meglévő, már bizonyított, esetenként nemzetközileg is elismert felsőoktatási intézmények, kutatási központok komoly forráshiánnyal küszködnek, akkor miért szükséges egy újabb, ráadásul ezektől távol eső helyen létrehozni egy új tudásközpontot. Félelmünket növeli, hogy egy ilyen beruházással komoly természeti értékek semmisülnek meg, és tovább fokozódik a már most is elviselhetetlen közúti forgalom az érintett térségben és Budapesten is. Nehéz elhessegetni a gyanút, hogy a beruházást ingatlanspekuláció motiválja.

Támogatandónak tartjuk a fejezet végén említett célokat, a tudományos kutatás fejlesztését, a (tömeg)sport feltételeinek javítását, valamint az államigazgatás korszerűsítését.

Összefoglalva megállapíthatjuk, hogy az ÚSZT rendkívül ellentmondásos, támogatandó és elvetendő támogatási célok egyaránt található benne. Meggyőződésünk, hogy a támogatások jelentős részének átcsoportosítása szükséges, mégpedig oly módon, hogy elsősorban az emberekbe történjenek a befektetések. Egy ország vagyonának túlnyomó részét ugyanis az eszmei tőke teszi ki, és minél fejlettebb egy ország, annál nagyobb az eszmei tőke aránya.¹⁵ Az eszmei tőkét a munkaerő képzettsége és egészségi állapota, a jogbiztonság, az elszámoltathatóság, a politikai stabilitás, az erőszakmentesség, a hatékony kormányzati működés, a szabályozás és ellenőrzés minősége, valamint a korrupciómentesség alkotja. Tehát ezeken a területeken van szükség alapvető változásra, amennyiben hazánk kiemelkedő társadalmi és gazdasági eredményeket kíván elérni. Mindezt már részletesen kifejtettük az ÚSZT Vitairatáról írt véleményünkben.

Örömmel fogadtuk, hogy az ÚSZT Vitairatához tett egyes javaslataink bekerültek az ÚSZT-be. Ugyanakkor semmiféle visszajelzést, magyarázatot nem kaptunk arra vonatkozóan, hogy a többi javaslatunk miért került elutasításra. Bízunk benne, hogy lehetőség lesz az itt és Vitairathoz tett véleményünk érdemi szakmai megvitatására a kormányzat illetékeseivel.

Budapest, 2011. január 16.

¹⁵ A nemzeti vagyon ilyen összetevőit részletesen elemezte és kimutatta a következő tanulmány: **Where is the wealth of nations? Measuring Capital for the 21st Century**, © 2006 The International Bank for Reconstruction and Development/The World Bank.

<http://siteresources.worldbank.org/INTEEI/214578-1110886258964/20748034/All.pdf>. Magyar nyelvű rövid ismertetése: http://www.levego.hu/letoltes/kapcsolodo_anvagok/vilagbank-nemzetivagyon0804.pdf

